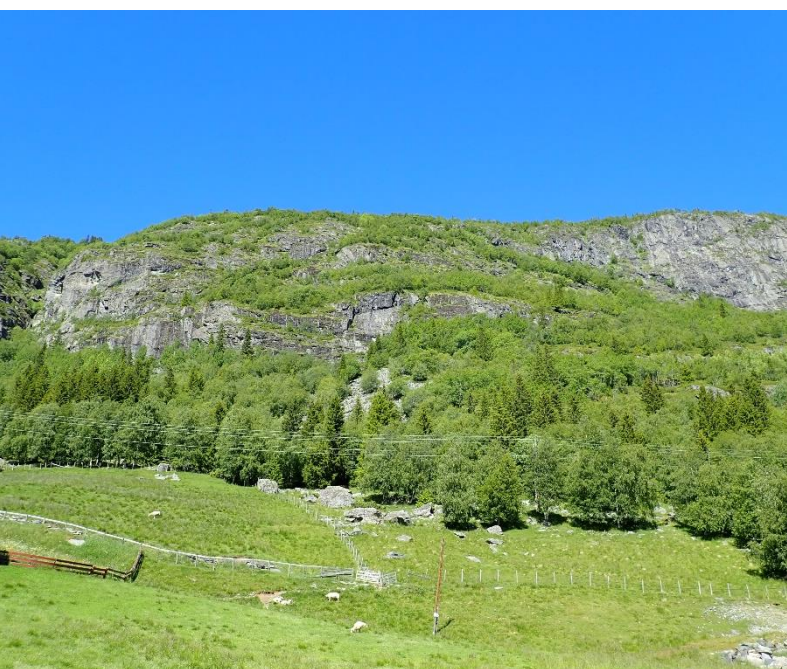

Reinventering av dragehode i Hemsedal og Gol kommune, 2024

Maria K. Hertzberg / Anders Thylén

Reinventering av dragehode i Hemsedal og Gol kommune, 2024

Forfattere: Maria K. Hertzberg / Anders Thylén

Publisert: 07.03.2025

Antall sider: 41

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Hertzberg, M.K. og Thylén, A. 2025. Reinventering av dragehode i Hemsedal og Gol kommune, 2024. Biofokus rapport 2025-026. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: Sørvendte berg og rasmarker / Enger med mye dragehode, smalfrøstjerne og flekkgrisøre / Labbmose / Dragehode / Hengepiggfrø Foto: Maria K. Hertzberg

Biofokus rapport 2025–026

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-479-1

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

Forord

Stiftelsen Biofokus har på oppdrag for Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus foretatt reinventeringer av tidligere dragehodefunn i Hemsedal og Gol kommune. Dersom det var budsjett til det skulle det også gjennomføres nykartlegging på potensielle lokaliteter i Hemsedal, Gol og Ål kommune. Øystein Røsok har vært vår kontaktperson hos oppdragsgiver. Maria K. Hertzberg har vært prosjektansvarlig og ansvarlig for utarbeiding av rapport. Anders Thylén har bidratt på feltarbeid og kvalitetssikring av rapporten. Vi vil takke Statsforvalteren for muligheten til å jobbe med et veldig spennende prosjekt og til å oppsøke et svært interessant og artsrikt miljø i fjellbygdene nord for Oslo.

Oslo, 7. mars 2025

Maria K. Hertzberg

Fra Kyrkjebøen, en av lokalitetene med mest dragehode som ble oppsøkt i reinventeringen. Foto Maria K. Hertzberg.

Sammendrag

Biofokus har reinventert alle lokaliteter for dragehode i Gol og Hemsedal i 2024. Åtte lokaliteter er oppsøkt og av disse ble dragehode gjenfunnet på alle lokaliteter bortsett fra to. I tillegg er det gjennomført enkelt skjøtselsarbeid. Hallingdal er et viktig område for dragehode, hvor denne i stor grad forekommer i rasmarksenger og sørvendte berg. Lokalitetene som ble oppsøkt bar til en viss grad preg av gjengroing og disse lokalitetene har trolig til en viss grad vært beitet tidligere. Det er godt potensiale for å finne flere viktige dragehodeforekomster i Hallingdal, og for lokaliteter som allerede er avdekket er det behov for å utføre noe skjøtselsarbeid.

Figur 1. Skoggresshoppe ble sett i de varme bergene. Dette er en utbredt, men noe uvanlig art. Foto: Maria K. Hertzberg.

Innhold

Innhold.....	5
1 Innledning.....	6
1.1 Bakgrunn	6
1.2 Oppdrag og undersøkelsesområde.....	6
1.3 Naturgrunnlag og historikk	6
2 Metode	8
2.1 Datainnsamling.....	8
3 Resultater.....	9
3.1 Gol kommune	9
3.2 Hemsedal kommune	11
4 Gjennomført skjøtsel i 2024	32
5 Oppsummering av kartlegging i 2024	33
6 Referanser	35
Vedlegg 1. Kategorier for rødlistearter	36
Vedlegg 2. Kategorier for fremmede arter	37
Vedlegg 3. Arter registrert på prosjektet	38

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Biofokus fikk tilskuddsmidler fra Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus til å kartlegge og gjøre opp status for dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) i Hallingdal (Gol, Hemsedal og Ål kommune) i 2024. Dragehode er rødlistet som sårbar (VU) og er en prioritert art etter Naturmangfoldloven med egen handlingsplan (Direktoratet for Naturforvaltning, 2010). Dragehode er også oppført på Bern-konvensjonens liste 1. Norge er sammen med Sveits de landene som har flest lokaliteter med dragehode i Europa. Dragehode har derfor status som norsk ansvarsart, det vil si at Norge har et internasjonalt ansvar for å bevare den (Artsdatabanken, 2011). I 2024 publiserte Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus en statusgjennomgang for dragehode etter at arten fikk egen handlingsplan (Røsok, 2024).

1.2 Oppdrag og undersøkelsesområde

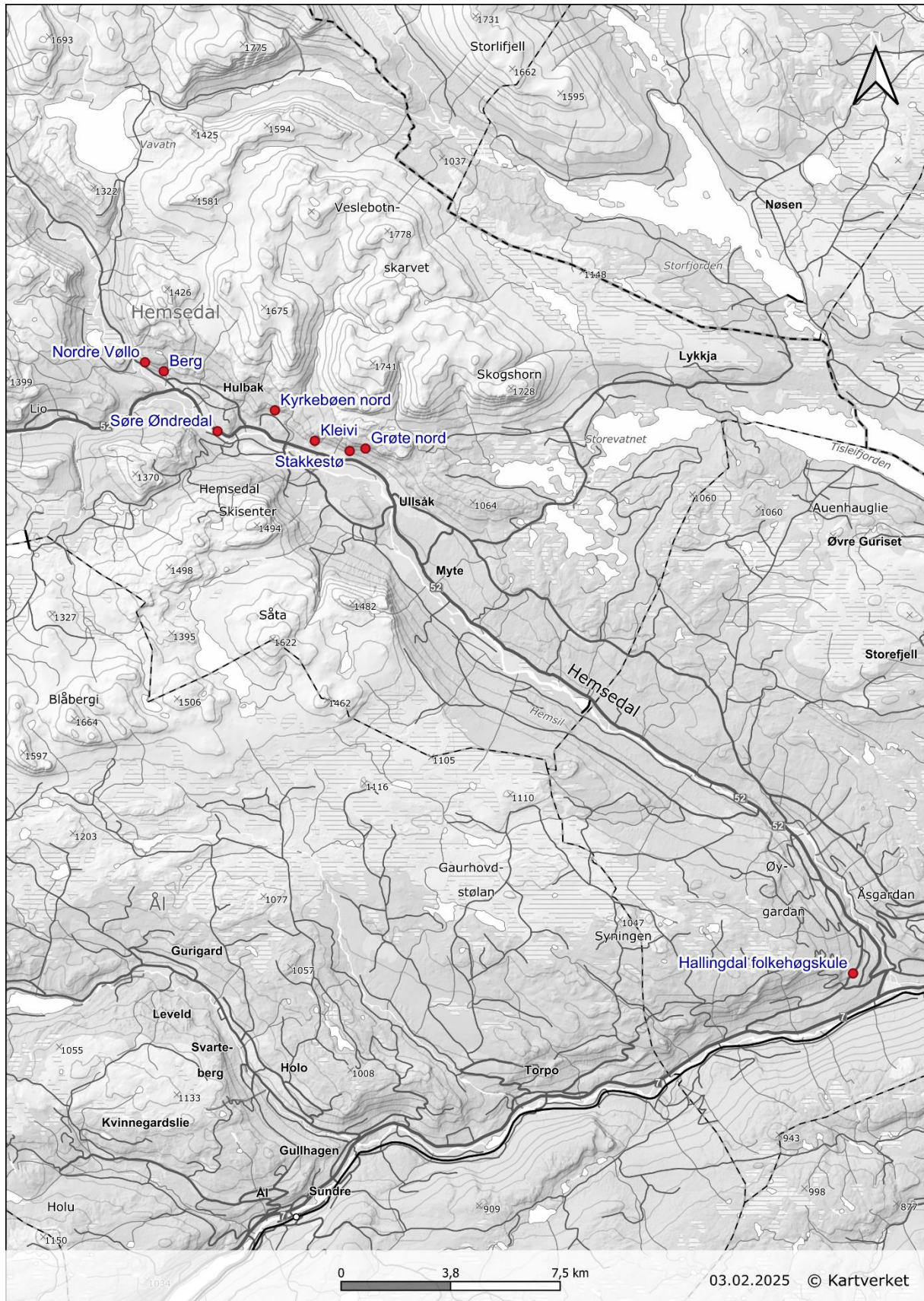
Oppdraget til Biofokus skulle i stor grad være å gjøre reinventeringer av tidligere funn og kun nykartlegging dersom det var midler igjen til det. Gamle og nyere funn finnes hovedsakelig i Hemsedal kommune, mens Gol kommune kun har ett gammelt funn som ikke er gjenfunnet de senere år. Ål kommune har ingen tidligere registreringer av dragehode. Alle de eldre funnene i Hemsedal og Gol kommune ble oppsøkt (Figur 2), men det var ikke budsjett til å drive med nykartlegging. Dragehode er derfor ikke ettersøkt i Ål kommune.

I tillegg til å kartlegge dragehodeforekomster har vi samlet inn planteprøver til genetiske analyser for NINA. Dataene skal brukes for å foreslå andre regioninndelinger av dragehode (Evju et al., 2024).

Tidligere registreringer er stort sett gjort i forbindelse med naturtypekartlegginger, blant annet ifm. supplerende naturtypekartlegging i Hemsedal kommune for Fylkesmannen i Buskerud i 2010 og 2011 utført av Bjørn Harald Larsen m.fl. (Larsen et al., 2012). Sweco oppsøkte også flere av lokalitetene i 2013 for å gjøre opp status for forekomstene (Løset, 2014). Forekomsten ved Hallingdal folkehøgskole på Gol ble ikke gjenfunnet i 2013.

1.3 Naturgrunnlag og historikk

Dragehodeforekomstene i Hallingdal er en del av Valdres og Hemsedal-regionen definert av NINA (Evju et al., 2016). Generelt er utbredelsen av dragehode begrenset av sommertemperatur og i Hallingdal som alle andre plasser trives den best på soleksponerte steder. Arten forekommer ellers i kalkrike områder, i Hemsedal for det meste på fyllitt, men også noe amfibolitt og klorittskifer. I Hallingdal finnes egne habitat stort sett i bratte sørvendte berg og rasmarker, hvor dragehode vokser på hyller oppover bergene og i frodige rasmarksenger. Noen få forekomster finnes også i tidligere skjøttet kulturmark. Historisk har mye av arealet helt opp til bergrota vært utnyttet mange plasser og har tidligere hatt et mer åpent preg, men har i dag grodd igjen med trær og einer de fleste plasser. Tidligere har nok beitedyra gått helt opp til bergrota og beitet i rasmarksenger og annen urterik vegetasjon i det brattlendte terrenget, hvor også hyllene oppover berget til dels har vært beitet. Tidligere ble selv de mest utilgjengelige plassene i bratthengene i Hemsedal slått (Puschmann, 1996).

Figur 2. Oversiktskart med tidligere dragehoderegistreringer som ble oppsøkt i 2024. Alle tidligere registreringer ble oppsøkt, til sammen 8 lokaliteter. Navnene i kartet sammenfaller med navn som blir brukt videre i rapporten og i faktaarkene for hver lokalitet.

2 Metode

2.1 Datainnsamling

Arbeidet har omfattet:

- Reinventering av kjente dragehodelokaliteter som ligger ute i Artskart og i rapporter.
- Anslag av størrelse på dragehodeforekomst hvor skudd er talt opp. Antall planter/individer viste seg fort vanskelig å telle da det ofte var enten svært mye dragehode, frodig vegetasjon eller at forekomstene på grunn av bratt terreng var vanskelig å telle presist. Det er også vanskelig å skille mellom ulike planter når de står tett, og det er lettere å telle antall skudd og blomstrende skudd. Blomstrende skudd ble også talt opp i 2010 (Larsen et al., 2012), så for å kunne sammenligne med tidligere kartlegginger er det samme gjort her.
- Oppdeling av lokaliteter i delpopulasjoner, hvor forekomstareal er avgrenset (oransje avgrensing i kartene).
- Å beskrive naturkvaliteter (i hovedsak kartleggingsenhet iht. NiN2), tilstand og status for de aktuelle lokalitetene, og foreslå forvaltningstiltak og -hensyn, samt behov for skjøtselstiltak.
- Enkelt, manuelt skjøtselsarbeid der det er aktuelt, som fjerning av busker og oppslag av trær. Grunneier blir kontaktet i forkant av kartleggingen.
- Registrering av forekomster av andre rødlistearter og forvaltningsrelevante arter. Rødlistekategorier følger gjeldende norsk rødliste (Artsdatabanken, 2021). Se vedlegg 2 for forklaring av kategorier. Alle registreringer blir lagt ut i Artskart.
- Registrering av forekomster av fremmede arter iht. Fremmedartslista 2023 (Artsdatabanken, 2023). Se vedlegg 3 for forklaring av kategorier. Alle registreringer blir lagt ut i Artskart.
- Angi prioritering for skjøtsel fra 1 til 4, hvor 1 angir høyest prioritering og 4 lavest prioritering. Prioritering er vurdert etter beste evne med en kombinasjon av mulighet for skjøtsel og behov for skjøtsel, samt betydningen av forekomsten.

Viktige datakilder

Tilgjengelige naturdatabaser og litteratur er gjennomgått for å samle eksisterende kunnskap om området og dragehodeforekomster som er kartlagt tidligere, bl.a. Naturbase og Artskart, samt tidligere rapporter (Larsen et al., 2012; Løset, 2014).

Feltkartlegging

Feltkartlegging i området ble utført av Maria K. Hertzberg og Anders Thylén i perioden 24. til 27. juni 2024. Tidspunktet på året og været var bra for å fange opp dragehodeforekomstene på en god måte. For forekomstene i de sørvendte bergene og rasmarene ble feltarbeidet utført midt i blomstringstiden. For forekomstene nede i dalføret og i skjøttet kulturmark var befaringsstidspunktet muligens noe tidlig, da dragehode sjelden var i blomst her og derfor vanskeligere å oppdage.

3 Resultater

3.1 Gol kommune

Hallingdal folkehøgskule

Lokalitetsnavn / NaturtypeID	Hallingdal folkehøgskule / Ny
Tidligere registreringer	24.06.1993 (Jan Erik Eriksen og Oskar Puschmann) «S for folkehøgskolen. I kant av tørr, S-vendt slåtteeng og delvis i veikant. Liten bestand», men funnet har veldig feil plassering i Artskart
Rekartlagt	07.2013 (Frode Løset), ikke gjenfunnet 24.06.2024 (Maria K. Hertzberg og Anders Thylén)
Status	Ikke gjenfunnet
Antall delpopulasjoner	-
Antall skudd/blomsterskudd	-
Grunntype NiN2	Svakt kalkrik tørreng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-16)
Andre rødlistede eller forvaltningsrelevante arter	Flekkgrisøre (NT)
Dagens skjøtsel	Det som mest sannsynlig er lokaliteten, en engskråning med tørrbakkeflora sør for folkehøgskolen, klippes i dag som plen. Kun mindre partier spares. Og veikanten er noe gjengrodd.
Tilstand og trusselfaktorer	Lokaliteten har trolig forsvunnet som følge av dels gjengroing og dels plenklipping.
Skjøtselsbehov og forslag til skjøtsel	Endre hevd til tradisjonell sen slått framfor jevnlig plenklipping, samt rydding av tilgrensende kratt og kratt i veikanten, for å se om dragehode fortsatt finnes og evt. dukker opp.
Prioritet skjøtsel	4
Kommentar	Dragehode ble ettersøkt innenfor et større område rundt folkehøgskolen, og det samme ble gjort av Frode Løset i 2013. Området bør kartlegges for naturtypelokaliteter, det er trolig flere enger, også som ikke er avgrenset i blått av oss. Ikke gjennomført skjøtsel av Biofokus i 2024.

Figur 3. Blå arealer er engarealer som ikke er avgrenset som naturtyper tidligere og som har naturtypeverdi. Dragehode har trolig tidligere vært rundt de to blå avgrensningene i nordøst, ved folkehøgskolen. Arealet mellom disse to avgrensningene slås som plen og kan trolig utvikle seg til eng om de kun slås en gang årlig. Grønne arealer angir lokaliteter kartlagt etter DN-håndbok 13 og som ligger i Naturbase.

Figur 4. Arealene innenfor blå avgrensning mot nordøst. Foto: Anders Thylén.

Figur 5. De større engarealene som er avgrenset med blå strek i sørvest. Her er det svært artsrike tørrenger. Foto: Anders Thylén.

3.2 Hemsedal kommune

Nordre Vølle

Lokalitetsnavn / NaturtypeID	Nordre Vølle / NY
Tidligere registreringer	11.07.2013 (Frode Løset og Tor Kristensen) 01.06.2023 (Asle Bruserud)
Rekartlagt	25.06.2024 (Maria K. Hertzberg og Anders Thylén)
Status	Gjenfunnet
Antall delpopulasjoner	5 (1-5 i kartet)
Antall skudd/blomsterskudd	1: under 10 2: ca. 160 3: ca. 3000-4000 4: ca. 200 5: ca. 300 Sum: ca. 4000 skudd
Grunntype NiN2	Åpen svakt kalkrik grunnlendt lyngmark og lavmark (T2-C-5 og T2- C-6) Uttørkingseksponert sterkt intermediære og litt kalkrike berg (T1-C-6) Svakt kalkrik tørreng med mindre hevdpreg (T32-C-15) Sterkt kalkrik rasmarkeng og -hei (T16-C-3)

Andre rødlistede eller forvaltningsrelevante arter	Flekkgrisøre (NT), hengepiggrør (VU), alm (EN)
Dagens skjøtsel	Nedre deler av lia er gjengroende kulturmark med osp og bjørk. Lenger opp er det mer grunnlendt, hvor dragehode opptrer på små berghyller og i rasmarkeng, men også her gror det igjen med einer, hegg, bjørk, rogn, selje og osp. Trolig har også de mer grunnlendte arealene vært noe beitet tidligere.
Tilstand og trusselfaktorer	Gjengroing. I nedre deler av lia har gjengroingen gått veldig langt, mens det går saktere på grunnlendte arealer lenger opp. Det er også et problem at oppvoksende skog i nedkant av lokalitetene vil føre til utskygging av de mer grunnlendte arealene på sikt.
Skjøtselsbehov og forslag til skjøtsel	Rydde kratt og oppslag av trær på våren. Prioritere å fjerne osp og bjørk i nedkant av grunnlendte arealer, samt einer og andre busker som vokser i dragehodelokaliteter. Gjøres gradvis over flere år for å forhindre oppgjødsling.
Prioritet skjøtsel	Noe vanskelig å komme til – 2
Kommentar	Bør prioritere rydding av den største delpopulasjonen først, ev. de to delpopulasjonene helt i sør som nå gror igjen med osp, bjørk og einer, men som er noe lettere tilgjengelig. Biofokus gjennomførte enkel skjøtsel i mindre partier i 2024.

Figur 6. Fem delpopulasjoner med dragehode (oransje avgrensninger), hvorav ett ganske stort sammenhengende område, og fire mindre delpopulasjoner.

Figur 7. Øvre: Delpopulasjonen i vest (delpopulasjon 1). Dragehode vokser her i høyvokst vegetasjon i gjengroende kulturmark i nedre deler av lia. Nedre: Rasmarkeng med mye dragehode, men også i gjengroing med oppvoksende løvtrær og busker. Fra delpopulasjon 3. Begge foto: Maria K. Hertzberg.

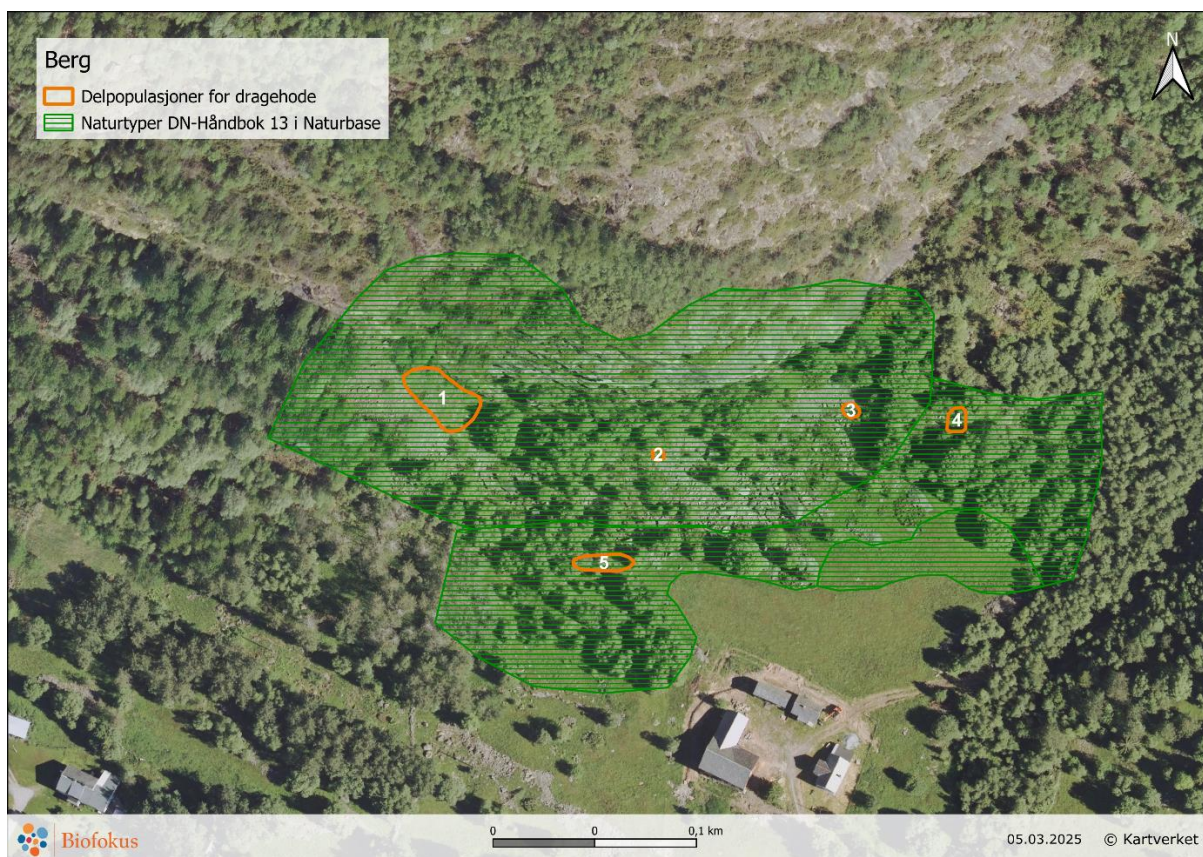

Figur 8. Øvre: Osp og gran er på vei til å utskygge dragehodelokalitet. Foto: Maria K. Hertzberg. Nedre: Gjengroing med einer i åpen grunnlendt mark og berg. I nedkant gror det igjen med osp. Fra den store delpopulasjonen (delpopulasjon 3). Foto: Anders Thylén.

Berg

Lokalitetsnavn / NaturtypeID	Berg / BN00084265 og BN00084259
Tidligere registreringer	29.06.2010 (Bjørn Harald Larsen) 11.07.2013 (Frode Løset) Ikke i Artskart 30.06.2020 (Ellen Svalheim) Ikke i Artskart
Rekartlagt	25.06.2024 (Maria K. Hertzberg og Anders Thylén)
Status	Gjenfunnet
Antall delpopulasjoner	5 (1-5 i kartet)
Antall skudd/blomsterskudd	1: ca. 600 2: ca. 12 3: ca. 14 4: ca. 12 5: ca. 8 Sum: ca. 650 skudd
Grunntype NiN2	Svakt kalkrik rasmarkeng og -hei (T16-C-3) Åpen svakt kalkrik grunnlendt lyngmark og lavmark (T2-C-5 og T2- C-6) Uttørkingsekspontert sterkt intermediære og litt kalkrike berg (T1-C-6) Svakt kalkrik tørreng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-16)
Andre rødlistede eller forvaltningsrelevante arter	Flekkgrisøre (NT), hengepiggrør (VU), smalfrøstjerne (NT), alm (EN)
Dagens skjøtsel	I nedre deler av lia (delpopulasjon 5) og andre arealer på tykkere jordsmonn (delpopulasjon 4) er det gjengroende kulturmark med osp, selje og bjørk. Her beiter sau i partier, og deler av arealet har lavvokst vegetasjon. Delpopulasjon 4 er gjerdet ute og beites ikke. Lenger opp er det mer grunnlendt, hvor dragehode opptre på små berghyller og i rasmarkeng, men her gror det igjen med einer, hegg, bjørk, rogn, selje og osp. Trolig har også de mer grunnlendte arealene vært noe beitet tidligere, og beites kanskje også til en viss grad av sau i dag. Engarealene har skjøtselsplan (Svalheim 2021): https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/handle/11250/2738433 Hagemarka beites vår og høst av sau, hvor beitetrykket har vært lavt. På s. 12 i skjøtselsplanen står det at «anslagvis beiter 15 søyer med lam fra ca. 20.mai til 15.juni og fra 15.september til 5.oktober» På s. 11 står følgende «For Smøttebråten og Nordli er det helt avgjørende å kunne bruke arealene på Berg som beite for sau, slik de har gjort fram til nå. For å øke beitetrykket med fokus på rydding av kratt og busker innen skjøtselsplanområdet ønsker de i tillegg til sauene, å slippe inn relativt mange storfe for en kortere periode vår og høst. De har god erfaring med at Telemarksfe og Dølafe er gode til å beite på vedvekster fra beitene de har gjenåpna i Hydalen. Smøttebråten og Nordli vil også ha mulighet til å slippe inn flere sauer for å øke beitetrykket i hagemarka noe.»
Tilstand og trusselfaktorer	Gjengroing og til dels altfor sen vårbeiting. I nedre deler av lia og på andre arealer med tykkere jordsmonn har det grodd til med et tresjikt, og i større partier er feltsjiktet høyt og frodig. På grunnlendte arealer lenger opp går gjengroingen saktere. Innenfor delpopulasjon 4 og som er gjerdet inn er det svært frodig og høyvokst eng og dragehode kveles av annen vegetasjon her. Innenfor delpopulasjon 5 er det noe skyggefullt og muligens blir dragehode beitet av sau på grunn av noe langvarig vårbeite.

Skjøtselsbehov og forslag til skjøtsel	Rydde kratt og trær på våren/høsten. Prioritere å fjerne oppslag av løvtrær og andre store løvtrær, samt einer og andre busker som vokser i dragehodelokaliteter. Noen stedegne roser og mispler spares. Rydding bør skje gradvis over flere år slik at det ikke frigis for mye næring. Ekstensivt beite utenfor blomstringstiden vil være positivt, helst bør det være ungdyr av storfe som hverken er tunge eller beiter selektivt. Evt. tidlig vårbeite med sau. Delpopulasjon 4 – gradvis fjerne tresjikt over flere år. Slått annethvert år innenfor inngjerding, evt. høstbeite med lette storfe. Se ellers skjøtselsplan (Svalheim 2021). Slått anbefales kun annethvert til hvert tredje år (jf. Larsen & Høitomt, 2021) Delpopulasjon 5 – gradvis fjerne tresjikt og slått annethvert år, evt. vår- og høstbeite med sau/lette storfe Vårbeite må/bør avsluttes innen dragehode har begynt å spire, ev. må lokaliteter med dragehode gjerdes inne. Se ellers skjøtselsplan.
Prioritet skjøtsel	1
Kommentar	Bør prioritere rydding av arealer avgrenset som hagemark. Gradvis fjerne tresjikt og muligens bør dagens beiter regime tilpasses bedre. Delpopulasjon 1 virker å være rasmarsenga hvor Bjørn Harald Larsen talte ca. 200 blomstrende skudd i 2010 (Larsen et al., 2012), det er langt færre enn det som ble talt i 2024, men 2024 kan ha vært et godt blomstringsår. Dragehode ble ikke gjenfunnet på samme plass i beitemarka i 2024 som i 2010, men på to andre plasser. I 2010 ble den funnet i åpen eng med ca. 10 blomstrende skudd. Beiter regime ble ansett å fungere godt i 2010, men muligens har sauebeitet i perioder vart litt for lenge, noe som kan ha gått utover dragehode på lokaliteten. I 2013 (Løset, 2014) ble det notert >50 individer fordelt på 500m² innenfor rasmarsenga (delpopulasjon 1) og 4 individer i beitemarka på samme plass som i 2024 (delpopulasjon 5). Berg var da den eneste lokaliteten hvor det var funnet dragehode i semi-naturlig eng, mens det i 2021 også ble funnet dragehode i semi-naturlig eng på Søre Øndredal (se neste faktaark). Biofokus gjennomførte enkel skjøtsel i mindre partier i 2024.

Figur 9. Fem delpopulasjoner med dragehode (oransje avgrensninger), hvorav ett ganske stort sammenhengende område med dragehode, og fire mindre delpopulasjoner.

Figur 10. Øvre og nedre: Delpopulasjon1 – rasmarkeng med svært mye dragehode, men noe frodig og høyvokst vegetasjon. Vegetasjonen virket å være like frodig ifølge bilder fra 2010 (se Figur 3 i Larsen et al., 2012). Begge foto: Maria K. Hertzberg.

Figur 11. Delpopulasjon 4 som er gjerdet inne og har noe høyvokst vegetasjon. Lokaliteten er også noe skyggefull. Foto: Anders Thylén.

Søre Øndredal

Lokalitetsnavn / NaturtypeID	Søre Øndredal / NY
Tidligere registreringer	29.06.2021 (Asle Bruserud)
Rekartlagt	25.06.2024 (Maria K. Hertzberg og Anders Thylén)
Status	Ikke gjenfunnet, men finnes trolig fortsatt eller har blitt beitet på
Antall delpopulasjoner	-
Antall skudd/blomsterskudd	-
Grunntype NiN2	Svakt kalkrik tørreng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-16)
Andre rødlistede eller forvaltningsrelevante arter	Flekkgrisøre (NT), krattsøleie (NT), smalfrøstjerne (NT), vårveronika (VU), hårsveve, blåklokke, gjeldkarve, tiriltunge, hvitmaure, dunkjempe, bakkemynte, kattefot, fagerknoppurt, ullarve, rødknapp, prestekrage, dunhavre m.m.
Dagens skjøtsel	Beites ekstensivt av kyr. Stein er ryddet tidligere, så muligens er det snakk om en gammel slåtteeng.
Tilstand og trusselfaktorer	Noe gjengroing med busker i kanter og i enga. Gjengroing med høyvokste, nitrofile arter i spesielt de nedre og mer næringsrike delene.
Skjøtselsbehov og forslag til skjøtsel	Rydde kratt som vokser inn fra kanter, samt rydde større felter med einer. Viktig at kyrene ikke tilleggsføres når de går inne på enga.

Prioritet skjøtsel	1
Kommentar	Dragehode ble ettersøkt innenfor hele enga, uten funn, men finnes trolig fortsatt. Muligens kan det være snakk om et hvileår. Bør sjekke om dragehode fortsatt finnes eller om den blir beitet ned. Større partier er svært artsrike tørrenger, men det finnes også mer næringsrike partier. Bør avgrensnes som naturtypelokalitet.

Figur 12. Blå arealer er engarealer som ikke er avgrenset som naturtype tidligere (hverken etter DN-Håndbok 13 eller Miljødirektoratets instruks basert på NiN2) og som har naturtypeverdi. Dragehodeforekomsten i Artskart fra 2021 er markert med gult punkt.

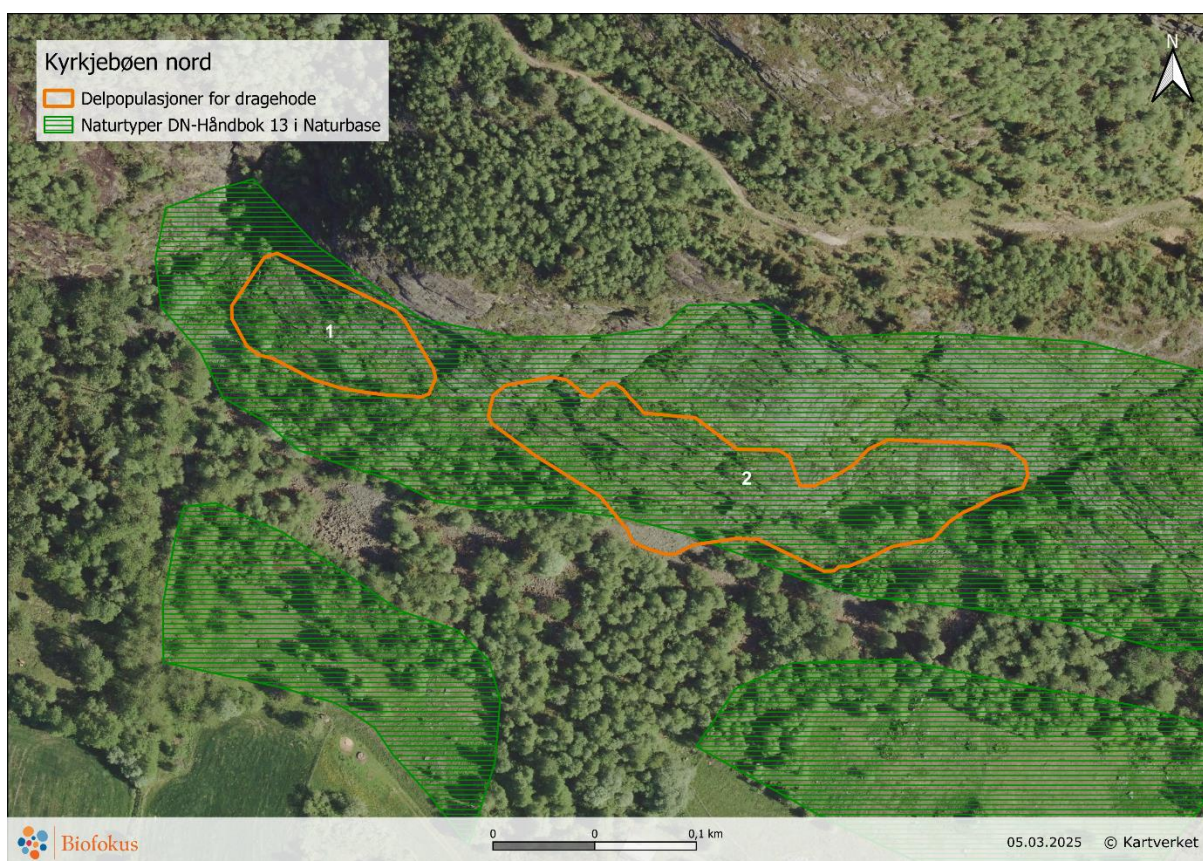

Figur 13. Artsrik tørreng på Søre Øndredal. Foto: Anders Thylén.

Kyrkjebøen nord

Lokalitetsnavn / NaturtypeID	Kyrkjebøen nord / BN00013204
Tidligere registreringer	28.06.2010 (Bjørn Harald Larsen) 11.07.2013 (Frode Løset) 10.06.2014 (Asle Bruserud)
Rekartlagt	27.06.2024 (Maria K. Hertzberg)
Status	Gjenfunnet
Antall delpopulasjoner	2 (1-2 i kartet)
Antall skudd/blomsterskudd	1: ca. 2000 2: ca. 4500 Sum: ca. 6500 skudd
Grunntype NiN2	Svakt kalkrik rasmarkeng og -hei (T16-C-3) Åpen svakt kalkrik grunnlendt lyngmark og lavmark (T2-C-5 og T2- C-6) Uttørkingseksponert sterkt intermediære og litt kalkrike berg (T1-C-6)
Andre rødlistede eller forvaltningsrelevante arter	Flekkgrisøre (NT), krattsøleie (NT), smalfrøstjerne (NT), alm (EN)
Dagens skjøtsel	Ingen skjøtsel. Lokaliteten er grunnlendt, hvor dragehode opptre på store og små berghyller og i rasmarkseng. Gror noe igjen med osp og einer i partier, men for det meste i nedre deler av lokaliteten. Både rasmarksengene og de mer grunnlendte arealene har trolig vært noe beitet tidligere, men virker ikke å bli beitet i dag. Det ble notert spor etter ekstensivt beite i 2013 (Løset, 2014), men dette ble ikke observert i 2024.

Tilstand og trusselfaktorer	Gjengroing, men på grunn av grunnlendte forhold går gjengroingen sakte. Det er noe problem at oppvoksende trær (for det meste osp) i nedkant av lokaliteten vil føre til utskygging av de nederste arealene med dragehode på sikt. Einer brer seg utover og virker å være enda mer tilstede sammenlignet med bilder fra 2010.
Skjøtselsbehov og forslag til skjøtsel	Rydde kratt og oppslag av trær i nedkant av lokaliteten og i lokaliteten. Prioritere å fjerne trær i nedkant av grunnlendte arealer og rasmarskeng, samt einer og andre busker som vokser i dragehodelokaliteter. Alm bør ikke fjernes, og eldre trær generelt spares. All rydding bør skje gradvis over flere år slik at næring ikke frigis for fort. Ev. ekstensivt beite vil være positivt så lenge det ikke skjer i blomstringstiden.
Prioritet skjøtsel	Noe vanskelig å komme til – 2
Kommentar	Svært mye dragehode, i tillegg mye flekkgrisøre og smalfrøstjerne. Vanskelig å telle dragehode på alle hyllene oppover, så antallet kan være en underestimert. En av de største forekomstene som er oppsøkt i denne sammenheng. Ble også påpekt som en av de største og viktigste lokalitetene i 2010, med over 1000 blomstrende skudd (Larsen et al., 2012). I Løset (2014) virker det som kun en veldig liten del av lokaliteten ble sjekket opp, hvor det kun ble avgrenset areal med dragehode på 1 m ² og talt 200 individer som virker å være mindre enn i 2010. Biofokus gjennomførte enkel skjøtsel i mindre partier i 2024.

Figur 14. Lokaliteten har 2 delpopulasjoner (oransje avgrensing), hvor begge er større sammenhengende områder med dragehode.

Figur 15. Øvre: Svært mye dragehode på hyllene i bergveggen samt i rasmarkenga i nedkant av berget. Nedre: Dragehode i store mengder oppover hyllene. Begge foto: Maria K. Hertzberg.

Figur 16. Øvre: Frodige dragshedeenger på hyllene oppover berget. Nedre: frodige enger i hyllene oppover berget med mye dragshede, smalfrøstjerne og flekkgrisor. Nedre bilde er tatt fra omtrent samme sted som Figur 5 i Larsen et al. (2012) og det kan se ut som det har kommet inn noe mer einer siden 2010. Begge foto: Maria K. Hertzberg.

Kleivi

Lokalitetsnavn / NaturtypeID	Kleivi / BN00084271
Tidligere registreringer	29.06.2010 (Bjørn Harald Larsen)
Rekartlagt	27.06.2024 (Maria K. Hertzberg)
Status	Gjenfunnet
Antall delpopulasjoner	1
Antall skudd/blomsterskudd	Ca. 200-250
Grunntype NiN2	Åpen svakt kalkrik grunnlendt lyngmark og lavmark (T2-C-5 og T2- C-6) Uttørkingseksponert sterkt intermediære og litt kalkrike berg (T1-C-6)
Andre rødlistede eller forvaltningsrelevante arter	Flekkgrisøre (NT)
Dagens skjøtsel	Ingen skjøtsel.
Tilstand og trusselfaktorer	På grunn av grunnlendte forhold går gjengroingen sakte. Noe einer og småtrær forekommer, men dette er ikke et stort problem foreløpig.
Skjøtselsbehov og forslag til skjøtsel	For bratt til at skjøtsel er mulig. Einer i nærheten av dragehode ble fjernet der det var mulig i 2024.
Prioritet skjøtsel	Vanskelig å komme til – 4
Kommentar	Kun mindre deler av naturtypelokaliteten er undersøkt, da det var svært bratt. I 2010 fant Bjørn Harald Larsen dragehode på flere utilgjengelige hyller, «deriblant ei utilgjengelig hylle med noen titalls blomstrende planter. For øvrig en forekomst med ca. 100 blomstrende skudd og en med ca. 75 blomstrende skudd» (Larsen et al., 2012). Biofokus gjennomførte enkel skjøtsel ett sted i 2024.

Figur 17. Lokaliteten med dragehode som er funnet i denne omgang (oransje avgrensning). Det er sannsynligvis flere lokaliteter oppover berget. Det er også en registrering i Artskart som ligger et godt stykke lenger opp mot nordøst, men med dårlig presisjon (100 m).

Figur 18. Kleivi. Dragehode dekker her et areal på 2x1 meter. Einer er fjernet her. Foto: Maria K. Hertzberg.

Stakkestø

Lokalitetsnavn / NaturtypeID	Stakkestø / BN00084267 (Grøte Nord i Løset 2014)
Tidligere registreringer	29.06.2000 (Bjørn Harald Larsen) 11.07.2013 (Frode Løset og Tor Kristensen)
Rekartlagt	24.06.2024 (Maria K. Hertzberg og Anders Thylén)
Status	Gjenfunnet
Antall delpopulasjoner	3 (1-3 i kartet)
Antall skudd/blomsterskudd	1: ca. 400-500 2: ca. 150 3: ca. 70 Sum: ca. 720 skudd
Grunntype NiN2	Åpen svakt kalkrik grunnlendt lyngmark og lavmark (T2-C-5 og T2-C-6) Uttørkingseksponert sterkt intermediaære og litt kalkrike berg (T1-C-6) Svakt kalkrik rasmarkeng og -hei (T16-C-3) Delpopulasjon 2 - Svakt kalkrik tørreng med mindre hevdpreg (T32-C-15)
Andre rødlistede eller forvaltningsrelevante arter	Flekkgrisøre (NT), krattsøleie (NT), smalfrøstjerne (NT)
Dagens skjøtsel	Ingen skjøtsel. Lokaliteten er grunnlendt, hvor dragehode opptre på store og små berghyller og i rasmarkeng. Gror noe igjen med osp og einer i partier, men for det meste i nedre deler av lokaliteten. Trolig har de mer grunnlendte arealene vært noe beitet tidligere. Delpopulasjon to – gjengroende tidligere kulturmark. Ingen skjøtsel i dag
Tilstand og trusselfaktorer	Gjengroing, men på grunn av grunnlendte forhold går gjengroingen sakte. Det er noe problem at oppvoksende trær (for det meste osp og bjørk) i nedkant av berget på sikt vil føre til utskygging av de nederste arealene med dragehode. Noe einer her og der brer seg også utover på berghyllene. Delpopulasjon 2 – lokaliteten er ganske gjengrodd, med utskyggende gran og løvtrær
Skjøtselsbehov og forslag til skjøtsel	Rydde kratt og oppslag av trær i nedkant av lokaliteten. Prioritere å fjerne trær i nedkant av grunnlendte arealer og rasmarkeng, samt einer og andre busker som vokser i dragehodelokaliteter. Rydding bør skje gradvis over flere år for å forhindre oppgjødsling. Ekstensivt beite utenom blomstringsperioden kan være positivt. Delpopulasjon 2 - Bør fjerne to store gran og en mindre oppvoksende gran ut mot vest. Også yngre bjørk, men trolig med mindre utskyggende effekt.
Prioritet skjøtsel	Noe vanskelig å komme til og kun mindre deler trenger skjøtsel – 3
Kommentar	Vanskelig å telle antall videre oppover berget. Det er flere forekomster med dragehode på store og små hyller oppover berget og lokaliteten har trolig mer dragehode enn det som er talt til nå. Notert flere forekomster med noen titalls blomstrende skudd på hver i 2010 (Larsen et al., 2012). I Løset (2014) er det notert 20 individer og et areal på 2 m ² , som er mindre enn det som ble observert i 2010 og 2024. Biofokus gjennomførte enkel skjøtsel i mindre partier i 2024.

Figur 19. Delpopulasjoner ved Stakkestø (oransje avgrensing). Det er trolig mer dragehode lenger østover, men dette arealet er ikke undersøkt.

Figur 20. Delpopulasjon 2 med utskyggende gran m.m. Dette arealet har vært mer åpent tidligere trolig som følge av beiting, men framstår i dag som svært gjengrodd. Foto: Maria K. Hertzberg.

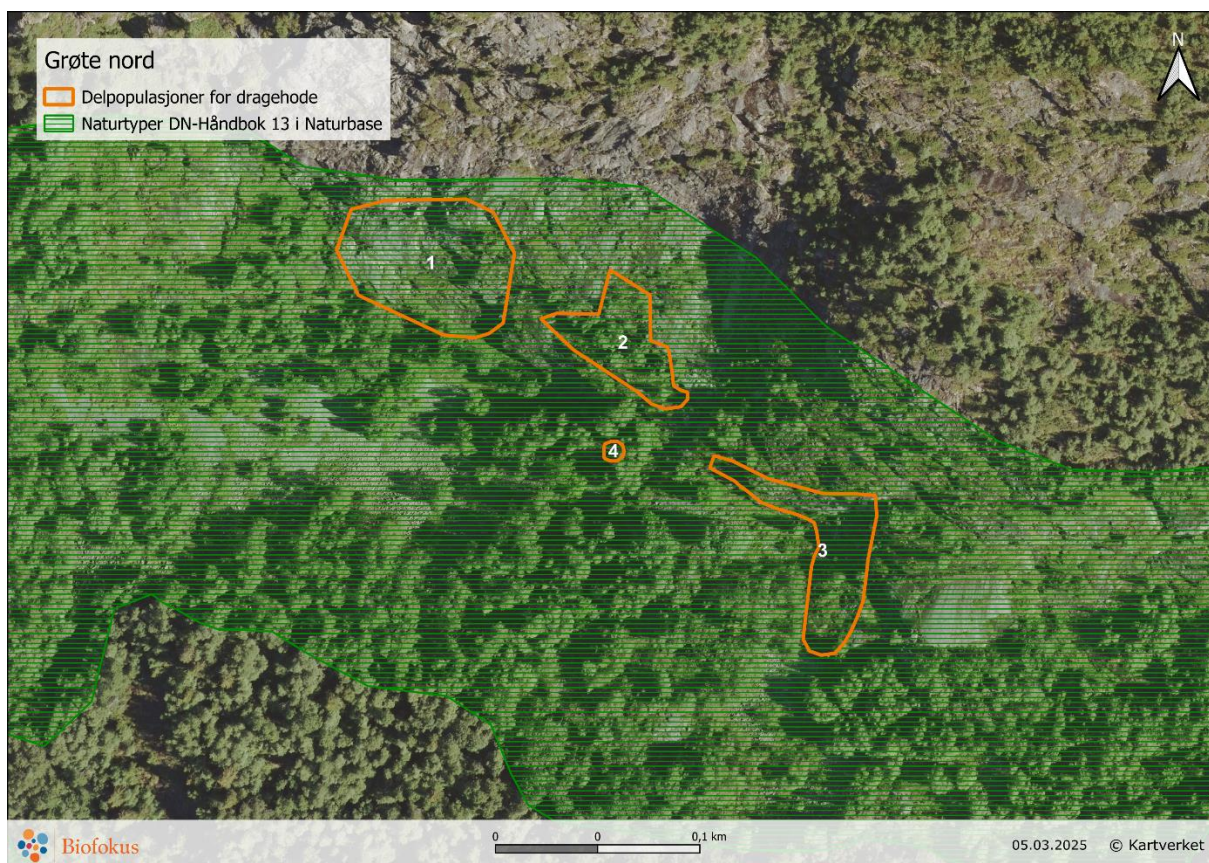

Figur 21. Dragehode vokser på hyller oppover berget. Noe gjengroing med einer også på hyllene, samt løvtrær i nedkant av bergveggen som skygger ut de nedre deler av berget med dragehode. Foto: Maria K. Hertzberg.

Grøte nord

Lokalitetsnavn / NaturtypeID	Grøte nord / BN00084257 (ligger nordøst for Grøte Nord i Løset 2014)
Tidligere registreringer	28.06.2010 (Bjørn Harald Larsen)
Rekartlagt	26.06.2024 (Maria K. Hertzberg og Anders Thylén)
Status	Gjenfunnet
Antall delpopulasjoner	4 (1-4 i kartet)
Antall skudd/blomsterskudd	1: ca. 1500 2: ca. 500 3: ca. 300 4: under 10 skudd Sum: ca. 2300 skudd
Grunntype NiN2	Åpen svakt kalkrik grunnlendt lyngmark og lavmark (T2-C-5 og T2- C-6) Uttørkingsekspontert sterkt intermediaære og litt kalkrike berg (T1-C-6) Svakt kalkrik rasmarkeng og -hei (T16-C-3)
Andre rødlistede eller forvaltningsrelevante arter	Flekkgrisøre (NT), krattsleie (NT), smalfrøstjerne (NT), labbmose (NT), alm (EN), ullarve
Dagens skjøtsel	Ingen skjøtsel. Lokaliteten er grunnlendt, hvor dragehode opptre på store og små berghyller og i rasmarkeng. Gror noe igjen med osp, bjørk m.m. og einer i partier, men for det meste i nedre deler av lokaliteten. Trolig har deler av

	lokaliteten vært noe beitet tidligere, både rasmarskengene og oppover berghyllene.
Tilstand og trusselfaktorer	Gjengroing, men på grunn av grunnlendte forhold går gjengroingen sakte. Det er noe problem at oppvoksende trær (for det meste osp og bjørk) i nedkant av berget vil føre til utskygging av de nederste arealene med dragehode på sikt. Noe einer her og der brer seg også utover på berghyllene og i partier med noe mer jordsmonn.
Skjøtselsbehov og forslag til skjøtsel	Rydde kratt og oppslag av trær, samt einer der det er tykkere jordsmonn. Gjelder særlig i rasmarskengene rett under bergrota. Det er også behov for rydding av einer i grunnlendte partier. Alm spares. All rydding bør skje gradvis over flere år for å forhindre oppgjødsling. Evt. ekstensivt beite vil være positivt så lenge det skjer utenom blomstringstiden.
Prioritet skjøtsel	Noe vanskelig å komme til og kun mindre deler trenger skjøtsel – 2
Kommentar	Vanskelig å telle antall videre oppover berget. Det er flere forekomster med dragehode på store og små hyller oppover berget og lokaliteten har trolig mer dragehode enn det som er talt til nå. I følge kartleggingene utført i 2010 trolig en av de største og viktigste forekomstene i Hemsedal, med godt over 1000 blomstrende skudd (Larsen et al., 2012). I alt fire delpopulasjoner ble registrert i 2010. Vi kan si oss enige i dette, da funnene i 2024 er betydelig større enn i 2010 og at det trolig er flere delpopulasjoner i området. Biofokus gjennomførte enkel skjøtsel i mindre partier i 2024.

Figur 22. Dragehodepopulasjoner finnes i rasmarkenger og på berghyller i berget, trolig kan det være flere forekomster videre østover. Fire delpopulasjoner (oransje avgrensing).

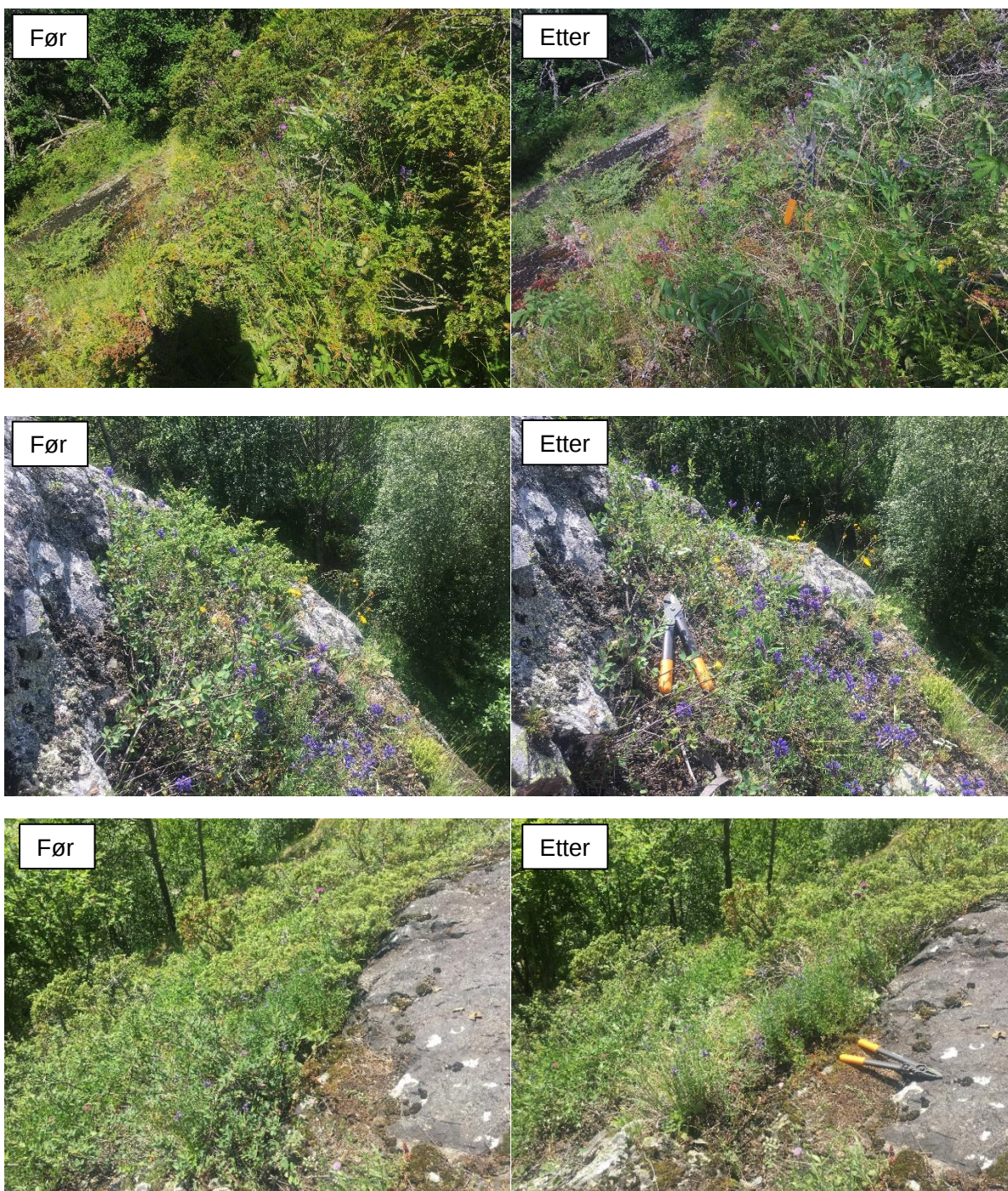
Figur 23. Øvre: Gjengroing med einer selv i mer grunnlendte partier. Foto: Anders Thylén. Trolig har det vært noe beiting også i disse partiene tidligere. Nedre: Rasmarkenger med innslag av grov alm. Foto: Maria K. Hertzberg.

Figur 24. Øvre og nedre: Dragehode vokser på små og store berghyller. Begge foto: Maria K. Hertzberg.

4 Gjennomført skjøtsel i 2024

Det ble gjennomført enkel skjøtsel med hagesaks spredt innenfor alle lokaliteter hvor dragehode ble gjenfunnet i 2024. Skjøtselen innebar for det meste fjerning av einer, men det ble også fjernet noen småtrær. Det ble ikke ryddet mye vegetasjon av gangen, dels fordi dette ville ført til en del næringstilførsel fra råtnende røtter, og dels fordi det var vanskelig å finne egnede steder å legge større mengder ryddeavfall (bør tas med). Det var vanskelig å vite skjøtselsbehovet før vi befarte en lokalitet og derav også behovet for planlegging i forhold til gjennomføring av skjøtsel. Kartleggingen i 2024 ga derimot oversikt og avdekket skjøtselsbehovene, som vil være nyttig ved eventuell gjennomføring av flere skjøtselstiltak. Under er noen få eksempelbilder av før og etter gjennomført enkel skjøtsel.

5 Oppsummering av kartlegging i 2024

Vi har gjennomført reinventeringer av kjente forekomster med dragehode i Hemsedal og Gol i 2024. Alle kjente lokaliteter ble oppsøkt, og foruten lokaliteten på Gol (ved folkehøyskolen) og Søre Øndredal i Hemsedal ble alle forekomster gjenfunnet. På de fleste oppsøkte lokaliteter var det større områder med svært mye dragehode, noe som viser at Hallingdal er et viktig område for arten. Kyrkjebøen nord og Stakkestø er basert på våre og tidligere undersøkelser de største og viktigste områdene for dragehode i Hallingdal. I tillegg til kartlegging av dragehode gjennomførte vi enkelt skjøtselsarbeid der dette var mulig. Dette bestod i stor grad av fjerning av einerkjerr og småtrær.

Flere av forekomstene med dragehode ligger i rasmarsenger og sørvendte berg, og man skulle derfor tro at skjøtsel ikke er nødvendig. Sørvendte berg har i liten grad behov for skjøtsel, men også der er det noe einer som dukker opp her og der. Rasmarsenger har noen steder behov for skjøtsel, da det gror igjen med einer og kommer opp trær. Det er også et problem flere steder at trær vokser opp i nedkant av sørvendte berg og på den måten skygger ut bergene og dragehodeforekomster i nedre deler. Både sørvendte berg og rasmarsenger har trolig også til en viss grad vært beitepåvirket tidligere, hvor opphør av beite i disse arealene har ført til en sakte men sikker gjengroing her.

Dragehode forekommer også i tidligere semi-naturlig mark som nå er grodd til med skog, dette gjelder blant annet for Nordre Vøllo og Berg, men dette kan også gjelde i flere av de vestvendte lisdene som tidligere har vært mer åpne, men som i dag er grodd igjen med skog. Enkelte enger med forekomst av dragehode er fortsatt i aktiv hevd med beite. Beite er generelt positivt for å holde engene åpne. For dragehode vil en beitehevd med vår- og høstbeite og beitepause i blomstringstiden kunne være gunstig. Altfor sein vårbeite er imidlertid en risiko, da blomsterskudd kan bli spist før de får utviklet seg. Vårbeite bør derfor avsluttes før plantene spirer på lokaliteter med dragehode. Tidspunktet for når vårbeite bør avsluttes varierer veldig mye fra år til år, da spiringstidspunktet for dragehode kan sprike med en måned avhengig av hvor tidlig eller sein våren er. Generelt er beite med sau noe mer risikofyllt enn beite med storfe, da sau som regel beiter mer selektivt.

Vi fant flere forekomster som hadde et betydelig antall flere skudd enn ved tidligere inventeringer. Antall skudd varierer mer fra år til år enn voksne planter, noe som betyr at færre skudd tidligere år ikke nødvendigvis sier noe om at det går bedre med forekomsten i dag selv om vi fant flere skudd (se f.eks. Larsen & Høitomt, 2021). Flere skudd kan også forekomme i lokaliteter som er i en gjengroingsfase.

Det er stor sannsynlighet for å finne flere dragehodeforekomster i Hemsedal, med størst potensiale i sørvendte berg og rasmark. Gol har kun ett gammelt funn og Ål har foreløpig ingen kjente funn, men alle tre kommuner har egne habitater for arten, og de store forekomstene i nabokommunen Hemsedal, tilsier at denne arten også kan finnes i Gol og Ål. Vi anbefaler nykartlegginger av dragehode i Hallingdal, samt gjennomføring av enkelt skjøtselsarbeid der dette er mulig og hensiktsmessig i lokaliteter som ble oppsøkt i 2024.

På et par av lokalitetene er det registrert klare naturtypekvaliteter i områder som ikke tidligere er avgrenset som naturtypelokaliteter. Det gjelder bl.a. ved Hallingdal folkehøyskole i Gol og Søre Øndredal. Disse bør dokumenteres som naturtyper i Naturbase. Trolig er det også flere lokaliteter med gammel kulturmark som foreløpig ikke er avgrenset som kulturmark både i Gol, Hemsedal og Ål.

Figur 25. Øvre: Gjengroing med osp er vanlig i flere av liene, her fra Nordre Vållo. Foto: Maria K. Hertzberg. Øvre: Typisk gjengroing med einer i mer grunnlendte partier. Foto: Anders Thylén.

6 Referanser

- Artsdatabanken. (2011). *Dragehode—Artsdatabankens faktaark* (181). <https://www2.artsdatabanken.no/faktaark/Faktaark181.pdf>
- Artsdatabanken. (2021). *Norsk rødliste for arter 2021*. <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>
- Artsdatabanken. (2023, august 11). *Fremmede arter i Norge—Med økologisk risiko 2023*. <https://www.artsdatabanken.no/lister/fremmedartslista/2023>
- Direktoratet for Naturforvaltning. (2010). *Handlingsplan for dragehode *Dracocephalum ruyschiana* og drage hode glans bille *Meligethes norvegicus**.
- Evju, M., Grainger, M., Jansson, U., Olsen, S. L., Roos, R. E., Skarpaas, O., Larsen, B. H., & Høitomt, G. (2024). *Overvåking av dragehode *Dracocephalum ruyschiana*. Årsrapport 2023 (Rapport 2440)*. NINA.
- Evju, M., Skarpaas, O., & Stabbetorp, O. (2016). *Dragehode *Dracocephalum ruyschiana*. Forslag til overvåkingsopplegg* (Kortrapport 37). NINA. <https://brage.nina.no/nina-xmloi/handle/11250/2425685>
- Larsen, B. H., Flynn, K. M., Solvang, R., & Midteng, R. (2012). *Kvalitetssikring og oppdatering av naturtypelokaliteter i Hemsedal kommune i 2010-2011. Rapportnr xx. 70 s*. <https://www.hemsedal.kommune.no/siteassets/plan-og-utvikling/naturmangfald/rapport-hemsedal.pdf>
- Larsen, B. H., & Høitomt, G. (2021). *Skjøtsel og overvåkning av dragehode i Vestoppland og Valdres i 2020*. (Miljøfaglig Utredning rapport 2021-19). <https://www.fm.borchbio.no/MFURapporter/MU2021-19-DRAGEHODE-VESTOPPLAND-2020.PDF>
- Løset, F. (2014). *Kartlegging av dragehode i Buskerud. Sweco, Rapport.nr 1-2014. 25 s*.
- Puschmann, O. (1996). *Et landskaps kulturkvaliteter—Hvordan se den nære fortid i dagens jordbrukslandskap. Kildebruk og analyse av tre eksempelområder i Hemsedal kommune*. (12/96). NIJOS.
- Røsok, Ø. (2024). *Statusrapport for handlingsplan for dragehode og dragehodeglansbille*. (4/2024). Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, klima- og miljøvernavdelingen. <https://www.statsforvalteren.no/siteassets/fm-oslo-og-viken/miljo-og-klima/rapporter/miljo-vernavdelingen-i-oslo-og-viken-rapportserie/2024-04-statusrapport-for-handlingsplan-for-dragehode-og-dragehodeglansbille.pdf>

Vedlegg 1. Kategorier for rødlistearter

Norsk rødliste for arter (Artsdatabanken, 2021) lister og vurderer norske arters risiko for utryddelse. For å vurdere en spesifikk arts risiko for utryddelse vurderes grovt sett artens sjeldenhet, tilbakegang og leveområdets størrelse og fragmentering. Målsettingen med den nasjonale rødlisten er å sikre at artene ikke forsvinner fra landet.

Artene på rødlisten er rangert i seks kategorier. Kategoriene viser hvor høy risiko artene i kategorien har for å dø ut, forutsatt at forholdene ikke endres.

Tabell 1. Kategorier for arter som er rødlistet.

RL-kategori	Rødlistekategori	Forklaring
RE	Regionalt utdødd (Regionally Extinct)	Arter som er utdødd som reproduserende i landet. Ifølge IUCN skal denne kategorien kun benyttes når det ikke er spor av tvil om at arten er utryddet i landet. I tillegg skal arten ha reproduisert i Norge de siste 200 årene.
CR	Kritisk truet (Critically Endangered)	Arter som har ekstremt høy risiko for å dø ut (50 % sannsynlighet for utdøing innen 3 generasjoner og minimum ti år)
EN	Sterkt truet (Endangered)	Arter som har svært høy risiko for å dø ut (20 % sannsynlighet for utdøing innen 5 generasjoner, minimum 20 år).
VU	Sårbar (Vulnerable)	Arter som har høy risiko for å dø ut (10 % sannsynlighet for utdøing innen 100 år).
NT	Nær truet (Near Threatened)	En art er nær truet når den ikke tilfredsstiller noen av kriteriene for CR, EN eller VU, men er nære ved å tilfredsstille noen av disse kriteriene nå, eller i nær framtid.
DD	Datamangel (Data Deficient)	En art settes til kategori datamangel når usikkerhet om artens korrekte kategori plassering er svært stor, og klart inkluderer hele spekteret av mulige kategorier fra og med CR til og med LC.

Tabell 2. Kategorier for arter som ikke er rødlistet.

Kategori	Kategori	Forklaring
NE	Ikke vurdert (Not Evaluated)	Arter som ikke har blitt vurdert. Dette kan for eksempel skyldes dårlig utredet taksonomi, dårlig kunnskapsgrunnlag eller mangel på tilgjengelig kompetanse.
NA	Ikke egnet (Not Applicable)	Arter som ikke skal vurderes på nasjonalt nivå. I hovedsak fremmede arter hvilket er arter som er kommet til Norge ved hjelp av mennesket eller menneskelig aktivitet etter år 1800.
LC	Livskraftig (Least Concern)	Dette er arter som ikke er direkte truet og har livskraftige bestander i Norge.

Vedlegg 2. Kategorier for fremmede arter

Fremmedartslista for Norge (Artsdatabanken, 2023) lister og risikovurderer arter som bevisst eller ubevisst er innført til Norge ved hjelp av mennesket, etter år 1800.

Dette betyr at alle arter som er tatt inn i Norge etter 1800 betegnes som fremmede arter. De fremmede artene blir vurdert etter invasjonspotensial og økologisk effekt og blir satt i en kategori som viser hvilken grad av trussel arten utgjør for norsk natur. Invasjonspotensial angir sannsynlighet for artens spredning og etablering i naturen, og sannsynlig hastighet for invasjonen. Økologisk effekt viser i hvilken grad den fremmede arten kan påvirke stedegne arter og naturtyper.

Tabell 3. Kategorier i Fremmedartslisten for Norge 2018.

FA-kategori	Kategori	Forklaring
SE	Svært høy risiko (Severe impact)	Fremmede arter med en svært høy risiko er faktiske eller potensielle økologiske skadegjørere og har potensial til å etablere seg over store områder.
HI	Høy risiko (High impact)	Fremmede arter med høy risiko har stor spredning med en viss økologisk effekt, eller stor økologisk effekt med en begrenset spredning
PH	Potensielt høy risiko (Potentially high impact)	Fremmede arter med potensielt høy risiko har enten store økologiske effekter, kombinert med et lite invasjonspotensial, eller et stort invasjonspotensial, men ingen kjente økologiske effekter.
LO	Lav risiko (Low impact)	Fremmede arter med lav risiko er ikke dokumentert å ha noen vesentlig negativ påvirkning på norsk natur.
NK	ingen kjent risiko (No known impact)	Fremmede arter uten kjent risiko har ingen kjent spredningspotensial og ingen kjente økologiske effekter

Vedlegg 3. Arter registrert på prosjektet

Under følger en liste med arter som er registrert gjennom prosjektet i 2024. Artene ligger i Artskart. Det ble lagt inn ca. 540 artsfunn i Artskart.

Artsgruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Kategori	Antall funn
Moser	<i>Rhytidium rugosum</i>	labbmose	NT	2
Insekter	<i>Odezia atrata</i>	sotmåler	LC	1
	<i>Podisma pedestris</i>	skoggresshoppe	LC	1
Karplanter	<i>Ulmus glabra</i>	alm	EN	4
	<i>Lappula deflexa</i>	hengepiggrør	VU	4
	<i>Dracocephalum ruyschiana</i>	dragehode	VU	72
	<i>Ranunculus polyanthemos</i>	krattsoleie	NT	10
	<i>Thalictrum simplex subsp. simplex</i>	smalfrøstjerne	NT	20
	<i>Hypochaeris maculata</i>	flekkgrisøre	NT	58
	<i>Centaurea jacea</i>	engknoppurt	LC	2
	<i>Pimpinella saxifraga</i>	gjeldkarve	LC	19
	<i>Moneses uniflora</i>	olavsstake	LC	1
	<i>Plantago media</i>	dunkjempe	LC	4
	<i>Viola canina subsp. ruppii</i>	lifiol	LC	1
	<i>Viscaria vulgaris</i>	engtjæreblom	LC	4
	<i>Galium verum</i>	gulmaure	LC	2
	<i>Gymnadenia conopsea</i>	brudespore	LC	13
	<i>Woodsia ilvensis</i>	lodnebregne	LC	5
	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	gulaks	LC	7
	<i>Juniperus communis</i>	einer	LC	4
	<i>Hypericum maculatum</i>	firkantperikum	LC	4
	<i>Bistorta vivipara</i>	harerug	LC	3
	<i>Leucanthemum vulgare</i>	prestekrage	LC	4
	<i>Rhodiola rosea</i>	rosenrot	LC	8
	<i>Acinos arvensis</i>	bakkemynte	LC	18
	<i>Heracleum sphondylium subsp. sibiricum</i>	sibirbjørnekjeks	LC	1
	<i>Crepis paludosa</i>	sumphaukeskjegg	LC	1
	<i>Trollius europaeus</i>	ballblom	LC	1
	<i>Geranium sylvaticum</i>	skogstorkenebb	LC	4
	<i>Prunella vulgaris</i>	blåkoll	LC	1
	<i>Picea abies</i>	gran	LC	1
	<i>Rhinanthus minor</i>	småengkall	LC	6
	<i>Origanum vulgare</i>	bergmynte	LC	17
	<i>Dactylis glomerata</i>	hundegras	LC	2
	<i>Carex pallescens</i>	bleikstarr	LC	2

Artsgruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Kategori	Antall funn
	<i>Rosa majalis</i>	kanelrose	LC	1
	<i>Erigeron acris</i>	bakkestjerne	LC	3
	<i>Veronica officinalis</i>	legeveronika	LC	4
	<i>Poa alpina</i> var. <i>alpina</i>	frøfjellrapp	LC	1
	<i>Aconitum septentrionale</i>	tyrihjelm	LC	3
	<i>Cirsium heterophyllum</i>	hvitbladtistel	LC	3
	<i>Potentilla crantzii</i>	flekkmure	LC	4
	<i>Campanula rotundifolia</i>	blåklokke	LC	4
	<i>Potentilla argentea</i>	sølvmore	LC	6
	<i>Angelica sylvestris</i>	sløke	LC	1
	<i>Alchemilla alpina</i>	fjellmarikåpe	LC	1
	<i>Veronica fruticans</i>	bergveronika	LC	1
	<i>Ajuga pyramidalis</i>	jonsokkoll	LC	4
	<i>Viola canina</i>	hundefiol	LC	3
	<i>Populus tremula</i>	osp	LC	1
	<i>Poa alpina</i>	fjellrapp	LC	2
	<i>Achillea millefolium</i>	ryllik	LC	1
	<i>Viola mirabilis</i>	krattfiol	LC	3
	<i>Rhinanthus major</i>	storengkall	LC	4
	<i>Melica nutans</i>	hengeaks	LC	2
	<i>Paris quadrifolia</i>	firblad	LC	1
	<i>Gentianella campestris</i>	bakkesøte	LC	1
	<i>Anthyllis vulneraria</i>	rundbelg	LC	9
	<i>Silene vulgaris</i>	engsmelle	LC	3
	<i>Micranthes nivalis</i>	snøsildre	LC	2
	<i>Cotoneaster scandinavicus</i>	dvergmispel	LC	18
	<i>Polygonatum verticillatum</i>	kranskonvall	LC	3
	<i>Ranunculus platanifolius</i>	hvitsoleie	LC	2
	<i>Centaurea scabiosa</i>	fagerknoppurt	LC	10
	<i>Polygonatum odoratum</i>	kantkonvall	LC	1
	<i>Lotus corniculatus</i>	tiriltunge	LC	13
	<i>Vicia cracca</i>	fuglevikke	LC	1
	<i>Knautia arvensis</i>	rødknapp	LC	22
	<i>Carex ornithopoda</i>	fuglestarr	LC	1
	<i>Carum carvi</i>	karve	LC	2
	<i>Sedum acre</i>	bitterbergknapp	LC	3
	<i>Allium oleraceum</i>	vill-løk	LC	2
	<i>Dianthus deltoides</i>	engnellik	LC	6
	<i>Luzula multiflora</i>	bakkefrytle	LC	1
	<i>Micranthes stellaris</i>	stjernesildre	LC	1
	<i>Saxifraga cotyledon</i>	bergfrue	LC	13

Artsgruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Kategori	Antall funn
	<i>Filipendula ulmaria</i>	mjørdurt	LC	2
	<i>Galium boreale</i>	hvitmaure	LC	20
	<i>Valeriana sambucifolia</i>	vendelrot	LC	6
	<i>Clinopodium vulgare</i>	kransmynte	LC	12
	<i>Alchemilla glaucescens</i>	fløyelsmarikåpe	LC	2
	<i>Botrychium lunaria</i>	marinøkkel	LC	1
	<i>Sedum album</i>	hvitbergknapp	LC	1
	<i>Verbascum nigrum</i>	mørkkongslys	LC	1
	<i>Arabis hirsuta</i>	bergskrinneblom	LC	3
	<i>Trifolium medium</i>	skogkløver	LC	11
	<i>Cerastium alpinum subsp. lanatum</i>	ullarve	LC	16
	<i>Antennaria dioica</i>	kattetot	LC	8
	<i>Veronica chamaedrys</i>	tveskjeggveronika	LC	2
	<i>Hieracium laevigatum agg.</i>	stivsvever	NE	1
	<i>Pilosella officinarum</i>	hårsveve	NE	4
	<i>Pilosella lactucella</i>	aurikkelsveve	NE	3
	<i>Pilosella cymosa</i>	kvastsveve	NE	1
	<i>Hieracium umbellatum</i>	skjermsveve	NE	3

Biofokus

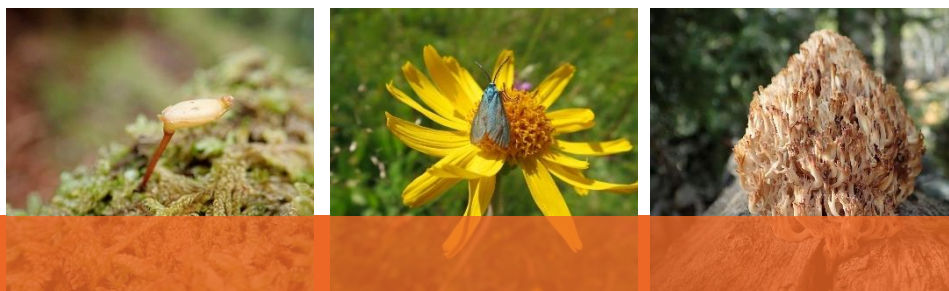
– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien **Biofokus rapport**.

Biofokus rapport 2025–026
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-479-1

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no